

УДК: 303.425; 338.432

*В. П. Якобчук,
к. е. н., професор кафедри економічної теорії та інтелектуальної власності,
Житомирський національний агроекологічний університет, м. Житомир
Н. С. Пугачова,
аспірантка кафедри економічної теорії та інтелектуальної власності,
Житомирський національний агроекологічний університет, м. Житомир*

ПЕРЕФОРМАТУВАННЯ МЕХАНІЗМУ ФІНАНСУВАННЯ АГРАРНОГО РИНКУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

*Valentina P. Yakobchuk,
Ph.D., professor, Head of the Chair of economics theory and intellectual property
Zhytomyr National Agroecological University
Nastasia S. Pugacheva,
Ph.D. postgraduate student of the Chair of economics theory and intellectual property
Zhytomyr National Agroecological University*

REFORMATTING FUNDING MECHANISM AGRICULTURAL MARKET UNDER GLOBALIZATION

У статті розглядається механізм фінансування аграрного ринку в умовах глобалізації. Обґрунтовуються теоретичні та практичні аспекти функціонування механізму державної підтримки сільського господарства у зв'язку зі вступом України до СОТ. Підкреслюється той факт, що із прийняттям Угоди СОТ змінюється пріоритети фінансового забезпечення розвитку аграрного ринку. Приведені обсяги використання бюджетних коштів для підтримки аграрного ринку в Україні. Для порівняння висвітлений досвід аграрної підтримки у країнах ЄС. Проаналізовано способи подолання проблем кризового стану механізму фінансування аграрного сектору економіки та аграрного ринку, які вони виникли в результаті різкого ослаблення ролі держави в регулюванні агропромислового виробництва в період проведення ринкових реформ.

This article describes the financing mechanism of the agricultural market in the context of globalization. The theoretical and practical aspects of how the state is functioning in order to support the agriculture are substantiated with respect to the Ukraine's accession to the WTO. We also highlight the fact that with the adoption of the WTO Agreement should change the priorities of financial support development of the agricultural market. The volume of budget funds to support agricultural market in Ukraine is reflected. And for comparison the experience of agricultural support in the EU is also shown here. Here we explore the way forward to overcome the critical condition of funding mechanism of the agricultural sector and the agricultural market, which have been resulted from a sudden weakening of the state's role in the regulation of agricultural production in the period of market reforms.

Ключові слова: аграрний ринок, державна підтримка, сільгоспвиробники, Світова Організація Торгівлі (СОТ), спільна аграрна політика (САП), фінансування, субсидування, аграрний сектор економіки.

Keywords: agricultural market, government support, farmers, World Trade Organization (WTO), the Common Agricultural Policy (CAP), financing, subsidies, the agricultural sector.

Постановка проблеми. В більшості розвинутих країн світу аграрний сектор віднесений до найбільш стратегічно важливих галузей економіки у зв'язку з чим, уряд в тому чи іншому вигляді використовує механізм широкого субсидування сільськогосподарського виробництва та аграрного ринку. Від розвитку аграрної сфери залежить рівень життя населення країни, в першу чергу розмір середнього доходу на душу населення, обсяг, доступність та структура харчування, рівень споживання ряду інших споживчих товарів та послуг, соціальні умови життя. Аграрний сектор – галузь, яка є багатofункціональною, сприяє відтворенню здорового покоління людей, природного та ресурсного потенціалу, забезпечує інноваційний розвиток економіки країни в цілому. Тому українському уряду потрібно забезпечувати пріоритетну фінансову державну підтримку, як сільгоспвиробнику так і ринковим інституціям.

Разом з тим, теперішня практика бюджетної підтримки, аграрного ринку тактика оподаткування та кредитування галузі є недосконалими і неспроможними виконувати взяті Україною зобов'язання відповідно до досягнутих домовленостей щодо внутрішньої підтримки сільського господарства у зв'язку з асоційованим членством в Євросоюзі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Незважаючи на те, що питання державного регулювання аграрного ринку досить широко висвітлені в працях ряду відомих вчених економістів – І. Лукінова, П. Саблука, Д. Карича, В. Борисової, О. Бородіної, Ю. Коваленка, В. Андрійчука, С. Дем'яненка, О. Шпичака, О. Могильного, С. Кваші, П. Лайка, Т. Осташко, М. Калінчика, І. Льчука, А. Діброви, Ю. Лупенка, І. Кобути, Б. Супіханова. Проте ряд теоретичних і практичних аспектів функціонування механізму державної підтримки сільського господарства, у зв'язку зі вступом України до СОТ змінюють пріоритети фінансового забезпечення розвитку аграрного ринку, що і стало підставою для вибору теми, визначення мети і завдань даного дослідження.

Метою статті є обґрунтування теоретичних засад переформатування механізму фінансування аграрного ринку України в умовах глобалізації. В ході дослідження вирішені наступні завдання: обґрунтувати необхідність посилення теоретичних досліджень в системі фінансування аграрного ринку України в умовах глобалізації;

розглянути існуючі напрями розвитку аграрної політики України в рамках «зеленої скриньки» та вступу до СОТ; висвітлити стратегічні цілі державного фінансування аграрного сектору економіки України.

Виклад основного матеріалу. Фінансова підтримка сільгоспвиробника – один з ключових елементів системи державного регулювання аграрного ринку. Однак безсистемна фінансова благодійність в сфері сільського господарства може серйозно спотворити умови виробництва і торгівлі. В результаті виникають порушення умов конкуренції, перешкоди для розвитку виробництва і торгівлі, бар'єри для доступу на ринок країн з високим рівнем підтримки. Радикальна зміна правил регулювання фінансової підтримки сільськогосподарського виробника була зумовлена прийняттям Угоди СОТ про сільське господарство, завданням Дохідського раунду переговорів стало створення справедливої фінансово-торговельної системи для проведення реформ з метою коригування деформацій світового ринку сільськогосподарської продукції.

Бюджетне фінансування, як одна з основних форм державної підтримки аграрного ринку – важливий напрям економічної політики. Доцільність підтримки аграрного сектору в Україні визнана на законодавчому рівні, в Законах України «Про державну підтримку сільського господарства України», «Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року», «Державній цільовій програмі розвитку українського села на період до 2015 року», а також у «Стратегії розвитку аграрного сектору економіки України на період до 2020 року», які встановлюють певні нормативи й механізми фінансування аграрного сектору з державного бюджету.

За Державною цільовою програмою розвитку українського села на період до 2015 року передбачалося виконання 4 заходів з прогнозним обсягом фінансування за рахунок коштів державного бюджету 7531,6 млн. гривень. Фактично виконувалося 3 заходи, на які використано кошти державного бюджету в сумі 4395,9 млн. грн., або 58,4 % від прогнозного обсягу [1].

Асигнування спрямовувалися на:

1) надання державної підтримки у кредитуванні підприємств агропромислового комплексу:

- на здешевлення кредитів витрачено 2 529,5 млн. грн., у тому числі 895,6 млн. грн. – на часткову компенсацію відсоткової ставки за короткостроковими кредитами 7352 суб'єктам господарювання агропромислового комплексу; 973,7 млн. грн. – на часткову компенсацію відсоткової ставки за середньостроковими кредитами 5392 суб'єктам господарювання; 660,2 млн. грн. – на часткову компенсацію відсоткової ставки за довгостроковими кредитами 1143 суб'єктам господарювання агропромислового комплексу;

2) забезпечення розвитку системи страхування аграрного ринку:

- на державну підтримку виконання програм страхування та гарантування доходів сільськогосподарських товаровиробників (здешевлення страхових премій) використано 73 млн. грн., що становить 5,6% прогнозного обсягу (1 300 млн. грн.), передбаченого Програмою;

3) удосконалення системи та механізму оподаткування:

- на компенсацію втрат Пенсійного фонду України шляхом застосування сільськогосподарськими підприємствами зниженої ставки внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування у 2008-2009 роках використано 1 793,4 млн. грн., що у 1,1 рази перевищує прогнозний обсяг (1 686,6 млн. грн.), передбачений Програмою [1].

Програмою за цим напрямом у 2008-2011 роках передбачалося виконання 9 заходів з прогнозним обсягом фінансування 6927,8 млн. грн., у тому числі кошти державного бюджету – 6927 млн. гривень.

Фактично виконувалося 6 заходів, спрямованих на організацію та регулювання діяльності установ у сфері агропромислового комплексу, на які у 2008–2011 роках використано кошти державного бюджету в сумі 4429,6 млн. грн., або 64 % від прогнозного обсягу.

Водночас у 2008-2011 роках заходи Програми, спрямовані на розв'язання її завдань, а саме: проведення ґрунтового аналізу проблем управління в аграрному секторі, які перешкоджають формуванню та реалізації ефективної довгострокової державної аграрної політики; концептуальне визначення та моделювання стратегії розвитку аграрного комплексу; розроблення методичних підходів до удосконалення діючих управлінських інструментів, що використовуються для надання державної підтримки; кредитування, страхування у податковій та тарифній політиці – не фінансувалися та не виконувалися [1].

Відповідно до бюджетних запитів на 2011 рік, потреба Мінагрополітики у коштах державного бюджету необхідних для забезпечення виконання заходів Програми за бюджетними програмами становила 1314 млн. гривень. Проте граничний обсяг зазначених коштів Мінфіном за цими програмами доведено в розмірі 722,2 млн. грн., або 55 % обсягу, визначеного бюджетним запитом. У ході виконання державного бюджету у 2011 році за рахунок неодноразових змін до затверджених кошторисів фактично на реалізацію Програми було використано кошти державного бюджету за бюджетними програмами в сумі 1723,2 млн. грн. (загальний фонд – 1485,4 млн. грн., спеціальний – 237,8 млн. грн.), що становить 74,9 % від прогнозного обсягу (2,3 млрд. гривень) [1].

За результатами аудиту ефективності виконання заходів державної програми розвитку українського села на період до 2015 року було встановлено, що загальний бюджет Програми становить 128,2 млрд. грн., у тому числі кошти державного бюджету – 120,7 млрд. грн., місцевого бюджету – 11,2 млн. грн., з інших джерел – 7,4 млрд. гривень. За період виконання I і II етапів Програми (2008–2011 роки) з державного бюджету на її заходи спрямовано 40 374,9 млн. грн., або 68,2 % від прогнозного на цей період обсягу (59159,5 млн. гривень). З місцевих бюджетів у 2011 році на виконання заходів Програми спрямовано 50 млн. гривень [1].

В стратегії розвитку аграрного сектору економіки України на період до 2020 року акцентовано увагу на формуванні засад збереження суверенності держави, безпеку та доступність продовольства, екологічну та енергетичну безпеку, що мусить, за думкою урядовців, покращити функціонування галузі та забезпечити соціально-економічний розвиток сільських територій. Особливо актуальними проблеми розвитку аграрної сфери стали в умовах входу України в світові аграрні ринки, лібералізації торгівлі з Євросоюзом та посилення глобалізації агровиробництва.

Серед нагальних питань реалізації вищезазваної стратегії визначено нерівномірність розвитку форм господарювання, недосконалість нормативно-правової бази, монополізацію ряду видів діяльності в АПК, нестабільність конкуренції, низькі темпи розвитку науково-технічного прогресу, зношеність матеріально-технічної бази аграрного сектору, відсутність мотивації в екологічних заходах тощо.

На наш погляд, Стратегія розвитку аграрного ринку України на період до 2020 року у сфері фінансової підтримки повинна закріпити пріоритетні напрями досягнення стратегічних цілей, а не лише визначати тактичні дії та розкривати шляхи і джерела їх досягнення, і перш за все, визначити джерела фінансування напрямів, що сприятимуть соціалізації та екологізації аграрного виробництва.

Позитивним сигналом щодо вирішення вище названих завдань є те, що основні положення Стратегії розвитку аграрного сектору на період до 2020 року (прийнятої розпорядженням КМ України від 17 жовтня 2013 року № 806-р) відповідають і узгоджуються з новим програмним періодом 2014–2020 рр. САП країн ЄС у частині:

- пріоритету сільського розвитку шляхом орієнтації політики на: соціоекономічний розвиток громад; ефективне використання локальних ресурсів для збереження екосистем та попередження негативних ризиків зміни клімату; впровадження інновацій в сільській економіці; підвищення конкурентоспроможності фермерів та їх залучення до ланцюгів доданої вартості.

- стимулювання розвитку партнерських стосунків із переробними підприємствами та гарантування й захист прав сільськогосподарських виробників шляхом розвитку професійних та неурядових організацій.

- сприяння диверсифікації зайнятості в сільській місцевості (аграрної і не аграрної), що забезпечуватиме зростання сільської економіки.

Пріоритети САП країн ЄС важливі для України як цільові орієнтири для формування і реалізації виваженої сучасної аграрної політики, яка б забезпечувала збалансованість сільськогосподарського ринку і сприяння сільському розвитку.

САП (Common Agricultural Policy) зародилася у 50-ті роки минулого століття в Західній Європі. Загальні принципи функціонування САП були закладені в Римській угоді 1956 р., у ст. 39(1) європейська спільнота ставить наступні цілі: 1) підвищити продуктивність виробництва сільськогосподарської продукції шляхом сприяння технічному прогресу, забезпечення раціонального розвитку аграрного виробництва та оптимального використання факторів виробництва, а саме праці; 2) забезпечити прийнятні стандарти життя сільського населення, а саме за рахунок збільшення доходів осіб для зайнятих у сільському господарстві; 3) стабілізувати ринки агропродовольчої продукції; 4) забезпечити населення країн-членів Співтовариства достатньою кількістю продовольчих товарів за рахунок власного виробництва сільськогосподарської продукції; 5) забезпечити населення продовольчою продукцією за доступними цінами [4].

Для досягнення вищезгаданих цілей було закріплено три основоположних принципи функціонування САП: 1) вільна торгівля сільськогосподарськими товарами між країнами-учасниками договору та єдині ціни для одних і тих самих товарів; 2) спільність переваг, тобто надання переваги товарам, що виробляються в межах ЄС, перед імпортом; таким чином, спільний ринок захищають від дешевого імпорту та 3) спільна фінансова відповідальність усіх держав-членів за ринкову та цінову політику через субсидування з фондів Європейського Співтовариства [3, с. 7].

Спільна аграрна політика (САП) ЄС на всіх етапах її формування та розвитку охоплювала, насамперед, систему ринкового регулювання та ціноутворення.

У новому програмному періоді 2014-2020 рр. порівняно з попереднім періодом (2007-2013 рр.) визначено:

- скорочення частки САП у бюджеті ЄС з 39% у 2013 р. до 33% у 2020 р.;

- збільшиться фінансування пільгового постачання безпечних продуктів харчування (головним чином, органічної продукції) в соціальні заклади, а також стимулюватиметься розвиток партнерських стосунків з переробними підприємствами та гарантування й захист прав сільськогосподарських виробників шляхом розвитку професійних та неурядових організацій.

- визначено якісно нові пріоритети сільського розвитку, що сприятимуть підвищенню ефективності реалізації відповідних програм:

- налагоджена взаємодія із фондами ЄС;

- нові критерії для розподілу фондів між державами-учасницями; спрощено механізми існуючих заходів;

- вдосконалена система управління ризиками;

- розроблено нові пропозиції щодо моніторингу та оцінки виконання програм;

- запроваджені схеми підтримки дрібних фермерів (фіксована щорічна виплата у розмірі від 500 до 1250 Євро незалежно від розміру господарства);

- сприяння диверсифікації зайнятості в сільській місцевості (аграрної і не аграрної), що забезпечуватиме зростання сільської економіки.

Загальний обсяг видатків на прямі та маркетингові платежі скоротяться у 2014-2020 рр. порівняно з 2007-2013 рр. майже на 10%. Крім того, розмір прямих платежів буде змінено залежно від країни одержувача: для країн старих членів ЄС ці виплати будуть скорочені на 5% (з 282 Євро/га до 269 Євро/га), а для нових членів ЄС – збільшаться на 60% (з 119 Євро/га до 191 Євро/га) [2].

В основі спільної аграрної політики лежить субсидування внутрішніх і експортних цін. Одночасно аграрний ринок ЄС захищений високими митними бар'єрами, що перешкоджають доступу товарів з світового аграрного ринку. За рахунок великих субсидій ця система забезпечила стабілізацію доходів сільськогосподарських виробників, їх відповідність соціальним гарантіям та працівників інших сфер економіки. ЄС став другим в світі експортером сільськогосподарської продукції після США.

У країнах ЄС до основних напрямів щодо підтримки фермерів ставляться високі фіксовані внутрішні ціни, а також субсидування експорту надлишкової продукції. Досить згадати про дві вимоги державного регулювання аграрної сфери ЄС:

1. Забороняється продавати ввезену продукцію за більш низькою ціною, ніж аналогічна продукція власного виробництва, тобто нижче ціни внутрішнього ринку. Обмеження імпорتنю конкуренції на ринках ЄС було досягнуто за допомогою гнучкої системи податків на імпорту сільськогосподарських товарів, що не завадило ЄС залишатися найбільшим у світі імпортером аграрної продукції. експортуючи сільськогосподарські товари, ЄС субсидує різницю між високими цінами, що діють на внутрішньому ринку, і цінами світового ринку.

2. Той, хто ввозить продукцію в країни ЄС, повинен заплатити в бюджет (частково – до бюджету тієї країни, яка імпортує продукцію) різницю між граничною ціною і ціною світового ринку. Ця різниця називається виплатою за угоду. Крім того, Рада міністрів ЄС встановлює мінімальні імпорتنі ціни, за якими ті чи інші продукти можуть бути імпортовані в країни Євросоюзу. Ці ціни через зв'язних мит найчастіше вище світових і призначені для захисту сільського господарства ЄС від конкуренції з боку більш дешевих продуктів з країн, що не входять в нього [7].

Існуюча в ЄС політика підтримки в значній мірі стимулювала експорт сільськогосподарської продукції і по ряду товарних позицій сприяла його перетворенню з нетто-імпортера в нетто-експортера.

Методи регулювання продуктивних ринків країн ЄС залежать від видів сільськогосподарської продукції, а також сировини для переробних галузей промисловості. Для товарів, виробництво яких регулярно перевищує внутрішній попит (зерно, цукровий буряк, молоко), використовується система гарантованих закупівельних цін. На ринках цукру і молока діє також система квот, яка передбачає субсидування виробленої сільськогосподарської продукції в межах квоти, встановленої для кожного фермерського господарства. У відношенні свинини, фруктів, овочів і столового вина, то на них поширюються субсидії тільки на зберігання і переробку, але відсутні гарантії закупівлі в виробників надлишків цієї продукції.

Аграрна політика гарантує виробникам сільськогосподарської продукції її збут за задалегідь встановленою ціною інтервенції.

У країнах ЄС та Японії діє кредитна система з низькими ставками в рамках фермерської кооперації із залученням фінансових коштів комерційних банків страхових компаній.

На сьогодні Податковим кодексом України передбачено непряму державну підтримку сільськогосподарських виробників за рахунок спеціального режиму оподаткування податком на додану вартість діяльності у сфері сільського та лісового господарства, а також рибальства. Міністерство фінансів України 9 квітня 2014 року розіслало на адресу громадських професійних об'єднань АПК України лист № 31-08120-10-5/7951, у якому аграрним громадам пропонують фактично добровільно відмовитися від чинного на сьогодні спецрежиму оподаткування (з акумуляцією ПДВ). І вже з 2015 року перейти на один з чотирьох, витворених у кабінетах чиновників, сурогатів держпідтримки села:

- оподаткування ПДВ на загальних підставах, ставка 20%, з відповідним бюджетним відшкодуванням від'ємного сальдо ПДВ.

- спецрежим оподаткування ПДВ з розділенням сум акумуляції: частина – до Спецфонду держбюджету; частина – на спецрахунки.

- спецрежим оподаткування ПДВ при зниженні ставок ПДВ для сільського господарства – 11%, для лісового господарства та рибальства – 9%

- оподаткування ПДВ загальних підставах (ставка 20%) великих сільськогосподарських підприємств, спецрежим (акумуляція ПДВ) для малих та середніх підприємств.

Аграрна галузь – незважаючи ні на що, одна із небагатьох галузей економіки України демонструє щорічне зростання по усіх напрямках. Позитивні темпи розвитку і динаміка аграрного виробництва забезпечуються, у тому числі, за рахунок чи не єдиної дієвої фінансової підтримки АПК – акумуляції ПДВ від продажу сільськогосподарської продукції. Саме автономний, без участі чиновника, режим акумуляції ПДВ залишається єдиною реальною фінансовою опорою українських сільгосптоваровиробників.

Додана вартість, на яку нараховується ПДВ, складається із витрат на оплату праці, сум прибутку і податків та субсидій. Сільгоспвиробник купує матеріально-технічні ресурси виробничого призначення з ПДВ, через що у нього утворюється податковий кредит. Після реалізації виробленої продукції він отримує суми з ПДВ, чим формуються податкові зобов'язання. Позитивне сальдо із ПДВ, товаровиробник, замість сплати до бюджету, залишає у своєму розпорядженні, акумуляючи ці кошти на спеціальному рахунку. Чим більше це сальдо, тим більше коштів залишається на розвиток аграрного виробництва.

Якщо ж держава знизить ставку ПДВ для аграріїв, як це запропоновано у згаданому вище листі Мінфіну, то і підтримка значно скоротиться. Але ж суть пільг для агровиробництва саме і полягає у тому, що держава, виконуючи регулюючу функцію, підтримує сільгоспвиробників за рахунок усіх платників податків, держбюджету країни.

Загальна сума пільг за спеціальним режимом оподаткування ПДВ у 2013 році складала 16 млрд. грн. Загальна площа усіх сільськогосподарських угідь – 41,5 млн. га. Отже, державна підтримка за рахунок ПДВ на 1 га сільгоспугідь в Україні у 2013 році складала 385 грн або € 25/га [10].

Тоді як у країнах ЄС «аграрна» підтримка на 1 га значно вища. Так, у 2013 році максимальна пряма підтримка сільського господарства серед країн ЄС була у Греції – 544 євро/га (у 23 рази більша ніж в Україні), мінімальна – у Латвії – 83 євро (3,5 рази більше), не кажучи вже про субсидії на розвиток територій.

Таблиця 1.
Субсидії у країнах ЄС у 2013 році, €/га

Країна	Пряма підтримка	Розвиток територій	Всього
Греція	544	165	709
Мальта	494	1032	1526
Нідерланди	469	54	529
Бельгія	447	57	504
Данія	394	40	434
Кіпр	366	144	511
Німеччина	346	82	428

Італія	343	113	456
Ірландія	324	85	409
Угорщина	312	138	450
Франція	310	47	357
Словенія	295	231	526
Люксембург	283	101	384
Фінляндія	249	126	375
Швеція	247	86	333
Великобританія	247	46	294
Австрія	236	167	403
Іспанія	206	52	258
Словаччина	200	165	366
Польща	197	120	316
Болгарія	190	130	320
Португалія	174	176	350
Литва	143	96	239
Естонія	112	125	237
Румунія	92	99	191
Латвія	83	85	168

Джерело: [10].

Як видно, на такому фоні рівень підтримки аграрного сектору економіки України є надзвичайно малим. І в Україні у порівнянні з іншими видами економічної діяльності, субсидії сільському господарству виглядають також мізерними.

Так, у 2012 році із загальної суми наданих субсидій, пов'язаних з виробництвом (36,6 млрд. грн.), сільське господарство, даючи 9,3% валової доданої вартості (ВДВ), отримало лише 2,8% субсидій, у той час, коли добувна промисловість, при частці у ВДВ 6,9%, отримала 38,6% субсидій [10].

Після запропонованого Мінфіном скасування спеціального режиму сплати ПДВ слід очікувати принаймні тимчасового припинення діяльності значної частки сільськогосподарських підприємств. Податкові пільги є єдиним інструментом вирівнювання конкурентоспроможності українських аграріїв на зовнішніх ринках. За кордоном державна підтримка включає в себе надання субсидій, підтримку мінімального рівня цін та податкові пільги. В Україні практично відсутня підтримка через субсидії чи мінімальні ціни.

Таблиця 2.
Державна підтримка АПК у країнах світу, 2013 р.

Країна	Субсидії, % валової доданої вартості галузі	Мінімальні ціни	Податкові пільги
Країни ЄС	21,0 %	пшениця, масло, молоко	Нижчі акцизи на бензин, стимулювання інвестицій
США	12,0 %	молоко, цукор	На рівні окремих штатів
Росія	11,0 %	зерно	Нульова ставка податку на прибуток, пільги по ПДВ
Україна	0,8 %	немає	Нульова ставка податку на прибуток та ПДВ

Джерело [12].

За таких умов та за жорсткої конкуренції чи не єдиним шляхом збереження конкурентоздатності сільськогосподарської продукції є подальша та швидка інтенсифікація виробництва. Що перш за все означає підвищення продуктивності праці шляхом скорочення кількості працівників, підвищення урожайності сільськогосподарських культур та продуктивності тварин за рахунок застосування сучасних технологій, підвищення рівня агрокультури, технічного переоснащення аграрних підприємств тощо.

Наш попередній досвід свідчить, що прагнення досягнути високої конкурентоздатності українськими сільгоспвиробниками за останні десятиліття створило ряд соціальних проблем серед сільського населення, викликаних застосуванням висококомплікованих технологій, що замінили людську працю та зробили багатьох людей на селі зайвими. У 2000 році у сільгосппідприємствах, у тому числі у фермерських господарствах, працювало понад 2,8 млн. осіб, у минулому році – 600 тисяч, тобто за 13 років відбулося скорочення кількості робочих місць у сільському господарстві майже на 80% [12].

Висновки. Аналіз проблем кризового стану механізму фінансування аграрного сектору економіки та аграрного ринку показує, що всі вони виникли в результаті різкого ослаблення ролі держави в регулюванні агропромислового виробництва в період проведення ринкових реформ. Разом з тим, міжнародний досвід говорить про те, що для підтримки стабільного становища в аграрному секторі широко використовуються фінансові методи державного регулювання. З урахуванням цього доцільно реалізувати низку заходів правового, організаційного та економічного характеру, спрямованих на підвищення ролі держави в регулюванні агропромислового виробництва. Найважливішими з них є: підвищення фінансової підтримки АПК з урахуванням бюджетування за результатами; забезпечення захисту сільськогосподарських товаровиробників від експансії імпортного продовольства через фінансово-кредитні важелі; фінансова підтримка великих компаній-інтеграторів; удосконалення системи лізингу, кредитування і страхування аграрного ринку; санація збиткових сільськогосподарських підприємств; забезпечення переходу до єдиного сільськогосподарського податку; формування ефективної системи фінансово-кредитного обслуговування сільгоспвиробників.

Література:

1. Бюлетень підготовлено за матеріалами Звіту про результати аудиту виконання заходів Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року – Київ: Рахункова палата України, 2013. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/16741939/Selo_2015.pdf.
2. Інститут розвитку аграрних ринків. Основні пріоритети Спільної аграрної політики (САП) країн ЄС. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.amdi.org.ua/uk/home/amdi-news/21-news/300-the-main-priorities-of-the-common-agricultural-policy-cap-of-the-eu.html>.
3. Вінська О. Й. Особливості сучасного стану реалізації Спільної Аграрної Політики Європейського Союзу / О. Й. Вінська // Економічний простір. – 2010. – № 40. – С. 5-19.
4. Еволюція Спільної Аграрної Політики ЄС: наслідки для України // Інститут Економічних Досліджень та Політичних Консультацій. Німецька консультативна група при Уряді України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ier.kiev.ua>
5. Стратегія розвитку аграрного сектору економіки України на період до 2020 року. [Електронний ресурс]. – Урядовий портал. Режим доступу: <http://minagro.gov.ua/node/7644>
6. Семенишена Н. В. Інституції сфери обліку бюджетного фінансування сільського господарства / Н. В. Семенишена, О. Д. Радченко // Формування ринкової економіки [Електронний ресурс]: зб. наук. праць. – Спец. вип.: у 2 ч. Організаційно-правові форми агропромислових формувань: стан, перспективи та вплив на розвиток сільських територій / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, ДВНЗ «Київський нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана»; відп. ред. О. О. Беляєв. – К.: КНЕУ, 2011. – Ч. 2. – С. 477-485. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ir.kneu.kiev.ua:8080/bitstream/2010/1205/1/Semenyshena.pdf>.
7. Коровкин В. Зарубежный опыт развитых стран по обеспечению продовольственной безопасности, стратегия развития экспорта и импорта // Международный

сельскохозяйственный журнал. 2007. № 6. – С. 32-36.

8. Сидоренко В., Попов И. Аграрный сектор России в глобальной экономике // Международный сельскохозяйственный журнал. 2007. № 6. С. 5-9.

9. Лист Міністерства фінансів України № 31-08120-10-5/7951 від 09 квітня 2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://agroconf.org/sites/default/files/tekst_lista_minfina_page_1.jpg

10. Аналітичний департамент УАК Агросектор: Листу Мініфіну про ПДВ-пільги присвячується. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://agroconf.org/content/agrosector-listu-minfinu-pro-pdv-pilgi-prisvyachuetsya>

11. Куренна Т. Ефективність та результативність державної підтримки аграрного сектора економіки в Україні / Т. Куренна // Держава і ринок / 2013. – №1(13). – С. 133-139

12. Українська аграрна асоціація «Лист громадських професійних об'єднань АПК № 01-21 від 18 квітня 2014 року». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uagra.com.ua/?p=831>.

References:

1. Ukraine Chamber (2013), "Bulletin is based on materials Audit report on the implementation of the State Target Program of Ukrainian village until 2015" available at: http://www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/16741939/Selo_2015.pdf. (Accessed 27 November 2014).

2. Institute of Agricultural Markets (2014), "The main priorities of the Common Agricultural Policy (CAP) of the EU", available at: <http://www.amdi.org.ua/uk/home/amdi-news/21-news/300-the-main-priorities-of-the-common-agricultural-policy-cap-of-the-eu.html>. (Accessed 7 November 2014).

3. Vins'ka, O.J. (2010), "Features of the current state of implementation of the Common Agricultural Policy of the European Union", *Ekonomichnyj prostir*, vol. 40, pp. 5-19.

4. Institute for Economic Research and Policy Consulting. German Advisory Group under the Government of Ukraine (2014), "Evolution of the EU Common Agricultural Policy: Implications for Ukraine", available at: <http://www.ier.kiev.ua> (Accessed 25 October 2014).

5. Cabinet of Ministers of Ukraine (2013), "Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine "Strategy development of the agricultural sector in Ukraine till 2020", available at: <http://minagro.gov.ua/node/7644> (Accessed 17 November 2014).

6. Semenushena, N.V. and Radchenko, O.D. (2011), "Institutional budget financing of the accounting agriculture", *Formuvannya rynkovoї ekonomiky*, [Online], available at: <http://ir.kneu.kiev.ua:8080/bitstream/2010/1205/1/Semenushena.pdf>. (Accessed 25 October 2014).

7. Korovkin, V. (2007), "Foreign experience of developed countries to ensure food security, the development strategy of export and import", *Mezhdunarodnyj sel'skhozjajstvennyj zhurnal*, vol. 6. pp. 32-36.

8. Sidorenko, V. and Popov, I. (2007), "Russian agricultural sector in the global economy", *Mezhdunarodnyj sel'skhozjajstvennyj zhurnal*, vol. 6. pp. 5-9.

9. Ministry of Finance of Ukraine (2014), "Letter of the Ministry of Finance of Ukraine № 31-08120-10-5/7951", available at: http://agroconf.org/sites/default/files/tekst_lista_minfina_page_1.jpg (Accessed 09 September 2014).

10. Analytical Department of the Ukrainian Agrarian Confederation (2014), "Finance Ministry letter of value-added tax exemptions dedicated", available at: <http://agroconf.org/content/agrosector-listu-minfinu-pro-pdv-pilgi-prisvyachuetsya> (Accessed 09 September 2014).

11. Kurenna, T. (2013), "Efficiency and effectiveness of state support for the agricultural sector in Ukraine", *Derzhava i rynek*. vol. №1(13), pp. 133-139.

12. Ukrainian Agrarian Association (2014), "Letter public professional associations AIC № 01-21 of April 18, 2014", available at: <http://www.uagra.com.ua/?p=831> (Accessed 18 November 2014).

Стаття надійшла до редакції 15.12.2014 р.

ТОВ "ДКС Центр"